

ОРГАНІЗАЦІЙНО- ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ІННОВАЦІЙНО- ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА: ПОНЯТТЯ ТА КОНЦЕПЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ

Олександр Бутнік-Сіверський,
головний науковий співробітник відділу промислової
власності та комерціалізації об'єктів інтелектуальної
власності НДІ інтелектуальної власності НАПрН
України, доктор економічних наук, професор,
академік АТН України та академік УАН
ORCID ID: 0000-0003-2492-231X

У статті розглянуто зміст поняття «інноваційно-інтелектуальне середовище» та запропоновано з методологічних позицій економіко-правову модель організаційно-функціональної структури інноваційно-інтелектуального середовища, яка дає змогу розкрити зміст складових моделі, що поєднуються у функціональні зв'язки з метою отримання доданої вартості (прибутку). Розглянуто з теоретико-організаційної позиції цільові змістові складові моделі, які включають формування людського інтелектуального капіталу, до якого належать суб'єкти права інтелектуальної власності; створення та організацію інноваційної інфраструктури як виробничої сфери діяльності; організаційне поєднання інноваційної інфраструктури з посередниками комерціалізації майнових прав інтелектуальної власності; комерціалізація майнових прав інтелектуальної власності, яка належить до інноваційно-інтелектуальної сфери діяльності; призначення та функції ринку інтелектуальної власності, ринку інноваційних технологій та ринку інноваційної продукції.

Ключові слова: інноваційно-інтелектуальне середовище, суб'єкти права інтелектуальної власності, інноваційна інфраструктура, комерціалізація майнових прав, функції ринку

Постановка проблеми. Поєднання сучасної економіки зі сферою інтелектуальної власності прискорює просування національної економіки до нової економіки. Саме у змісті «нової економіки» з наближенням до інтелектуальної економіки здійснюється трансформація сучасної економіки під впливом інтелектуальної власності, де домінують результати зусиль інтелектуального людського капіталу. Проблеми економічного зростання національної економіки, пов'яза-

ні, зокрема, з інерційністю розвитку економіки інтелектуальної власності, що в подальшому стримує участь нашої держави в євроінтеграційних процесах. Особливо погіршилося становище в умовах агресії та військових дій Росії проти України, яка бореться за свою незалежність та демократію.

Принципово важливим для розвитку інноваційної економіки України на перспективу є розвиток діяльності інноваційного середовища; ефективне просу-

вання на світові ринки інноваційних товарів; створення глобального інформаційного простору; формування технічних умов та інституцій функціонування мережевого та інформаційно-комунікаційного середовища тощо. Саме ці завдання потребують формування в Україні інноваційно-інтелектуального середовища, де пріоритет надається інновації як основі трансформації майнових прав інтелектуальної власності у виробничій сфері діяльності в інноваційній продукт. На цьому напрямі щодо формування та осмислення значущості побудови інноваційно-інтелектуального середовища потрібно зосередити увагу науковців, економістів, техніко-технологічний актив та фахівців з управління урядових інституцій. Щодо проблеми формування в Україні на високому рівні у перспективі інноваційно-інтелектуального середовища варто вказати, що дослідники мають різне сприйняття, і це стає предметом дискусії, оскільки досі немає єдиного науково-методологічного підходу до побудови та її цільових завдань.

Аналіз досліджень і публікацій, присвячених проблемі. Формування та осмислення побудови та діяльності глобального технологічного та інноваційного середовища, середовища інноваційного, інтелектуального, інноваційно-інтелектуального у різних варіаціях здебільшого перебуває в полі дослідження багатьох науковців, таких як Л. Антонюк, А. Поручник, В. Савчук [1], Р. Білик [2], В. Воронкова [3], І. Зінов'єва [4], О. Михайловська [5], А. Плотников, Е. Захарченко [6], М. Якубовський, В. Щукін [7], І. Зрибнева [8] та інші. Слід зазначити, що практично відсутні комплексні дослідження інноваційно-інтелектуального середовища, їх функціональних складників, що сприяють інноваційній активності та впливу інвестиційних компонентів на їх розвиток, які забезпечують конкурентні переваги за рахунок науково-технічної інноваційної діяльності.

Метою статті є обґрунтування змісту поняття *«інноваційно-інтелекту-*

альне середовище» та побудови з методологічної позиції економіко-правової моделі організаційно-функціональної структури інноваційно-інтелектуального середовища з урахуванням розкриття змісту її складових, які поєднуються у функціональні зв'язки, створюючи продуктивне поле напрямів процесу трансформації у виробничій сфері об'єктів права інтелектуальної власності в інноваційну продукцію з метою комерціалізації майнових прав інтелектуальної власності на ринку інтелектуальної власності, інноваційних технологій та інноваційної продукції для отримання доданої вартості (прибутку).

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиваючи наукову думку, доцільно більш предметно, не розмиваючи цільову спрямованість призначення, розглядати формування інтелектуального середовища як первісного стосовно інноваційного середовища і, водночас, як інноваційно-інтелектуального середовища, де досягаються умови отримання комплексних результатів науково-технічної, інноваційної та винахідницької творчості відповідного спрямування в різних сферах інтелектуальної діяльності. Цьому передую, як нами було зазначено ще у 2019 році [9], створення та розвиток інноваційно-інтелектуального середовища на відповідному рівні, де вирішуються конкретні інноваційно-інтелектуальні стратегічні та тактичні бізнес-завдання, формуються відповідні організаційно-функціональні та техніко-технологічні структури залежно від складності кінцевого результату. Це також відповідає вимогам ринкової самоорганізації, спрямованої на побудову такої інноваційно-інтелектуальної інфраструктури, економічна бізнес-діяльність якої спрямована на мінімізацію витрат, високу віддачу матеріальних ресурсів та результативність у вигляді конкурентного інноваційного продукту в науковій сфері та інноваційної продукції в виробничо-технологічній сфері діяльності. З огляду на вказане, з нашої позиції, *інноваційно-інтелектуальне се-*

ПРАВО ТА ІННОВАЦІЇ

редовище — це цільове поєднання висококваліфікованих провідних спеціалістів та науковців у відповідній організаційно-функціональній і техніко-технологічній інфраструктурі, яке націлене на інноваційне та техніко-технологічне інтелектуальне підприємство.

З методологічної позиції побудова економіко-правової моделі організаційно-функціональної структури інноваційно-інтелектуального середовища дає змогу розкрити зміст складових моделі, які поєднуються у функціональні зв'язки, створюючи продуктивне поле напрямів процесу трансформації у виробничій сфері об'єктів права інтелектуальної власності в інноваційну продукцію з метою комерціалізації майнових прав інтелектуальної власності на ринку інтелектуальної власності, інноваційних технологій та інноваційної продукції з метою отримання доданої вартості (прибутку).

Звернемо увагу на те, що в економічній літературі на сьогодні, як справедливо зазначає Р. Білик [2, 29], немає єдиного підходу до розуміння сутності поняття «інноваційне середовище». Цей термін, на нашу думку, у загальному вигляді розглядають як сукупність інститутів інноваційних перетворень в усіх сферах життєдіяльності суспільства та як чинник розвитку освіти та науки у трансформаційній економіці. Інноваційне середовище характеризує не лише комплекс різних умов інноваційної діяльності в країні, а й ту сукупність економічних суб'єктів, на яких покладено функцію реалізації інноваційного потенціалу конкретної держави та її територій.

У науковий обіг, як зазначають науковці Л. Панкова та Т. Потапенко у своїй методичній статті «Методичні аспекти оцінки ефективності інноваційного середовища як умова розвитку бізнес-інкубації» [6, 189–190], термін «інноваційне середовище» був уведений групою європейських учених (Groupede Recherche Europeensurles Milieux Inno-

vateurs — група європейських дослідників інноваційного середовища), які із середини 80-х років минулого століття досліджували більше 12 європейських територій на предмет аналізу середовища, що впливає на функціонування регіонів. Базовим визначенням інноваційного середовища прийнято вважати визначення, введене в 1991 році одним з учасників GREMIR, що характеризує інноваційне середовище як «сукупність мережевих складних неформальних соціальних відносин на обмеженому географічному просторі, часто визначають зовнішній імідж і особливі специфічні внутрішні уявлення і почуття «приналежності», які стимулюють інноваційність території через синергетичність і процеси колективного навчання» [10, 7].

На наше переконання, «інноваційне середовище» потребує значно ширшого за змістом поняття:

- це з наукових позицій система відповідної інноваційної інфраструктури, діяльність якої спрямована на отримання високих результатів у процесі творчої та наукової діяльності;
- це сукупність суб'єктів, матеріальних, технічних і правових основ науково-технічної та інноваційної діяльності;
- це у виробничій сфері інформаційний простір, у якому взаємодіють ініціатори, розробники, інвестори та користувачі інноваційних технологій;
- це системне організаційне утворення, яке має власну організаційно-функціональну структуру.

У науковій літературі, як зазначає І. Зінов'єва у своїй статті «Інтелектуальне середовище як сучасний напрям розвитку інформаційних систем» [4], поняття «інтелектуальне середовище» отожднюється з концепцією взаємодії «людина — техніка — середовище», відповідно до якої люди оточені інтелектуальним та інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом, що вбудований у предмети повсякденного життя.

Основними завданнями інтелектуального середовища, як вказує І. Зінов'єва, є:

- орієнтація на потреби та цілі людини, адаптація середовища відповідно до них;
- зрозумілий людині механізм взаємодії із середовищем, можливість безпроблемного спілкування із системою;
- здатність розумно й активно реагувати на потреби користувача;
- якомога менша помітність.

Визначальними ознаками інтелектуального середовища, з методичного погляду, на думку І. Зінов'євої [4], є:

- 1) інтеграція у середовище: користувачам не потрібно мати справу з їх окремими сенсорами, датчиками тощо, тільки з користувацьким інтерфейсом;
- 2) контекстна залежність: здатність розпізнавати користувача і ситуацію, у якій важливо прийняти ті чи інші рішення;
- 3) персоналізованість: можливість обслуговувати різних користувачів відповідно до їхніх особистісних потреб;
- 4) адаптивність: інтелектуальне середовище повинно змінюватись у відповідь на дії чи бажання користувачів;
- 5) превентивність: розуміння потреб користувачів полягає не тільки в реакції на запит, а й у можливості випереджальних дій.

Підсумовуючи, з нашої позиції, наведені трактування інтелектуального середовища та його визначальні ознаки свідчать про значну віддаленість цього терміна за змістом від інноваційно-інтелектуального середовища та, зокрема, від інтелектуального середовища, оскільки це не тотожні поняття.

Важливо зазначити, що частіше в літературі використовується термін «інтелектуальне середовище», дещо ширший за змістом від терміна «інноваційно-інтелектуальне середовище». Термін «інтелектуальне середовище» не передає

головного змісту — інноваційності, що призначене для відтворення нового, передового та діяльності на створення, розроблення та використання за новою технологією, відмінною від попередньої діяльності. У низці випадків використовується термін «інтелектуально-інноваційне середовище», де пріоритет надається ознаці «інтелектуальне», що є синонімом. Краще за змістом з економіко-правової позиції все ж використувати термін «інноваційно-інтелектуальне середовище», де пріоритет надається інновації як основі трансформації майнових прав інтелектуальної власності у виробничій сфері діяльності в інноваційний продукт, при цьому як основі використання інноваційних технологій.

Відповідного відтінку, безумовно, набуває інноваційне середовище, коли йому надаємо ознаку інтелектуального, тобто *інноваційно-інтелектуального середовища*, яке націлене на створення, розроблення із залученням людського інтелектуального капіталу, впровадження майнових прав інтелектуальної власності та на цій основі здійснення трансформації у виробничій сфері об'єктів права інтелектуальної власності в інноваційну продукцію, завдяки запровадженню активного менеджменту, який у процесі управління орієнтується не на фактичні витрати, а на справедливую вартість активів на цей момент часу. Важливим тут є прискорення технічної модернізації та орієнтації на працезберігаючі технології, а також на інтелектуалізацію виробництва з урахуванням запровадження нових форм організації праці, а також перспективного розвитку персоналу відповідно до філософії суб'єкта господарювання, спрямованого на інноваційний розвиток.

Інтелектуально-інноваційне середовище має цільову спрямованість до поєднання висококваліфікованих провідних спеціалістів та науковців у відповідну організаційно-функціональну і техніко-технологічну структуру, яка дає змогу реалізувати інноваційне та техніко-технологічне підприємництво шля-

ПРАВО ТА ІННОВАЦІЇ

хом упровадження майнових прав на результати творчої праці.

З економіко-правових позицій інноваційне середовище взаємопов'язане з інноваційно-інтелектуальним середовищем. Саме в інноваційно-інтелектуальному середовищі народжується та формується людський інтелектуальний капітал, який з'являється завдяки розвитку людського інтелектуального потенціалу за умови залучення його до наукової та виробничої інноваційної діяльності, що спрямована на створення і розвиток інтелектуальної власності, інноваційних технологій з урахуванням напрямів інноваційної стратегії суб'єктів господарської діяльності.

Зазначимо, що до людського інтелектуального капіталу належать винахідники, раціоналізатори, науковці, інженерно-технічні спеціалісти (конструктори, механіки, технологи тощо), зусилля яких спрямовані на розроблення інноваційного продукту в науковій сфері діяльності та інноваційної продукції у виробництві за умови створення та розвитку інноваційної інфраструктури, яка сприяє творчі напрацювання. До людського інтелектуального капіталу належать суб'єкти права інтелектуальної власності, якими відповідно до статті 422 Цивільного кодексу України [11] є творець об'єкта права інтелектуальної власності (автор, винахідник тощо), тобто фізична особа та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права на об'єкти права інтелектуальної власності згідно з чинним законодавством або договором. Якщо об'єкт права інтелектуальної власності створений у результаті інтелектуальної, творчої діяльності кількох фізичних осіб, вони є його співавторами. Результати творчої діяльності набувають права інтелектуальної власності. Визначення права інтелектуальної власності закріплене у статті 418 Цивільного кодексу України [11], відповідно до якої *право інтелектуальної власності* — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт

права інтелектуальної власності, визначений Цивільним кодексом України та іншими законами. Поняття права інтелектуальної або на інший об'єкт права інтелектуальної власності визначено Цивільним кодексом України та іншими законами. Поняття права інтелектуальної власності об'єднує такі дві групи прав: особисті немайнові права та майнові права інтелектуальної власності.

Головною ознакою інноваційно-інтелектуального середовища є створення та організація інноваційної інфраструктури як виробничої сфери діяльності, яка має зовнішні та внутрішні зв'язки з посередниками комерціалізації майнових прав інтелектуальної власності та з подальшою трансформацією об'єктів права інтелектуальної власності в інноваційну продукцію та її реалізацією на ринку інтелектуальної власності, інноваційних технологій та інноваційної продукції. Це демонструє запропонована методологічно розроблена автором економіко-правова модель організаційно-функціональної структури інноваційно-інтелектуального середовища (рис. 1), яка має концептуальний підхід.

Людський інтелектуальний капітал спирається на *інноваційну інфраструктуру* як виробничу сферу діяльності, що є сукупністю взаємопов'язаних та взаємодіючих організацій, систем, необхідних і достатніх для ефективного здійснення інноваційної діяльності та реалізації нововведень.

Під інноваційною інфраструктурою, як зазначають О. Кузьмін та Т. Шотік у своїй статті «Сутність та види інноваційної інфраструктури», розуміють увесь спектр структур як державної, так і приватної форм власності, що необхідні для забезпечення розвитку і підтримки всіх стадій інноваційного процесу. До інноваційної інфраструктури можемо віднести [12, 183–184]:

- об'єкти виробничо-технологічної структури (технопарки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні, інжинірингові фірми тощо);

Рис. 1. Економіко-правова модель організаційно-функціональної структури інноваційно-інтелектуального середовища

- об'єкти інформаційної системи (аналітично-статистичні центри, інформаційні бази, мережі);
- організації з підготовки та перепідготовки кадрів, зокрема у сфері НДДКР;
- фінансові структури (бюджетні, позабюджетні, венчурні, банки, фінансово-промислові групи, орієнтовані на технологічну інноваційну діяльність тощо);
- систему експертизи, сертифікації, стандартизації та акредитації;
- систему патентування, ліцензування і консалтингу з питань захисту, оцінки вартості та використання інтелектуальної власності, оцінки комерціалізації наукових результатів.

Метою створення інноваційної інфраструктури є забезпечення як комплексної інноваційної діяльності, так і збереження та розвитку науково-технічного потенціалу країни в інтересах суспільства, включаючи подолання спаду виробництва, його структурну перебудову, зміни номенклатури výro-

ПРАВО ТА ІННОВАЦІЇ

бів, створення нової продукції, нових виробничих процесів. Відповідно до цілей інфраструктура інноваційної діяльності включає такий комплекс взаємопов'язаних систем [13]:

- інформаційного забезпечення, яка дає доступ до баз і банків даних для всіх зацікавлених, незалежно від форм власності;
- експертизи (включаючи державну) інноваційних програм, проектів, пропозицій, заявок;
- фінансово-економічного забезпечення інноваційної діяльності, використовуючи різні джерела надходження коштів (ресурси підприємницьких структур, інвестиції інших країн, кошти інвестиційних фондів тощо);
- сертифікації наукової продукції, відповідні послуги у сфері метрології, стандартизації, контролю якості;
- просування нововведень на регіональні, міжрегіональні, іноземні ринки, включаючи виставкову, рекламну, маркетингову діяльність, патентно-ліцензійну роботу, захист інтелектуальної власності;
- підготовку кадрів для інноваційної діяльності в умовах ринкової економіки.

Важливою ознакою інноваційної інфраструктури на сьогодні, з нашої точки зору, є її органічне та організаційне поєднання з посередниками комерціалізації майнових прав інтелектуальної власності, які є каталізаторами трансформації об'єктів права інтелектуальної власності в інноваційну продукцію, що створює відповідний синергетичний організаційний виробничо-фінансовий ефект від цього поєднання, що є проявом активного менеджменту інноваційно-інтелектуальної сфери діяльності. Ці структури об'єднують організації різних видів: фірми, інвесторів, посередників, наукові та державні установи, які своєю діяльністю охоплюють увесь інноваційний цикл — від генерації науково-технічної ідеї до реалізації нововведення в промисловості з подальшою трансфор-

мацією об'єктів права інтелектуальної власності в інноваційну продукцію та її реалізації.

З концептуальної точки зору фінансове забезпечення інтенсифікації інноваційно-інтелектуального середовища — це спрямування фінансових ресурсів у напрямі впровадження досягнень передових науково-технологічних і технологічних розробок, активізації інноваційної діяльності, побудови сучасної інфраструктури на рівні світових стандартів, що дає імпульс структурним зрушенням у реальній економіці, стимулює виробництво нової наукоємної високотехнологічної продукції, а також побудови відповідної інфраструктури матеріального забезпечення.

Проблема фінансового забезпечення інтенсифікації інноваційно-інтелектуального середовища, на нашу думку, нині є досить актуальною, зважаючи на дефіцит бюджетних і власних фінансових та інвестиційних ресурсів, високий рівень відсотків за банківські кредити.

Науковець Е. Жнакіна у своїй статті «Інноваційна інфраструктура як фактор активізації інноваційної діяльності» [14, 144–145] зазначає, що світова практика напрацювала численні механізми створення і функціонування виробничо-фінансових формувань для розвитку інноваційного потенціалу, серед яких:

- бізнес-інкубатори — структури, що надають допомогу новим компаніям на етапі їх організації та становлення, їх діяльність спрямована на стимулювання розвитку місцевої та регіональної економіки і створення робочих місць;
- наукові, дослідні, технологічні парки створюють умови, які давали б змогу підприємствам у більш стислі строки і з меншими витратами проходити всі стадії циклу просування наукових знань у матеріальну сферу, сприяння трансферу технологій; у технопарках поєднуються інтереси розробників і споживачів наукових досягнень;

- промислові парки створюються для забезпечення динамічного підходу до вирішення проблем регіонального економічного розвитку з урахуванням інтересів місцевих органів влади і стратегій розвитку регіону;
- зони експортної переробки створюються для найповнішої реалізації експортного потенціалу та залучення прямих іноземних інвестицій;
- до складу регіональних інноваційних мереж входять підприємства (промислові фірми), дослідні центри, органи державного управління, фінансові установи, виробники і споживачі, пов'язані технологічним ланцюжком створення, виробництва та використання інновацій;
- технополіси — це територіальні утворення міського типу з розвинутою інфраструктурою сфери обслуговування, орієнтовані на створення та комерційне освоєння результатів фундаментальних і науково-прикладних досліджень, підтримку малих науково-дослідних та дослідно-виробничих підприємств у сфері високих технологій.

Інноваційні фірми становлять основу технологічних (науково-технічних) парків.

Науково-технічний парк — це технологічний центр, організований на спеціально відведених і підготовлених територіях, на яких розміщено пов'язані центральними пунктами технологічного обслуговування науково-дослідні інститути, лабораторії, експериментальні центри та невелику кількість підприємств з передовою технологією, що виконують замовлення, пов'язані зі створенням та освоєнням нових розробок.

Залежно від специфіки виконуваних робіт технопарки у зарубіжній економічній літературі прийнято розподіляти на види [15, 110]:

- дослідно-конструкторські, що створюються з метою використання прикладних науково-дослідних робіт і проектування нових виробів, серій-

не виробництво яких потім налагоджується поза межами таких парків;

- промислові — базуються на раціональному використанні виробничого потенціалу та об'єктів інфраструктури;
- грюндерські — надають «стартову» допомогу широким спектром послуг щодо управління процесами становлення малих і середніх за розмірами фірм;
- технологічні — спеціалізуються на впровадженні у виробництво нових технологій.

Одним із важливих механізмів, що забезпечує інноваційні процеси ресурсами, є венчурне фінансування. Венчурні фонди заробляють свої прибутки інакше, ніж, скажімо, банки. Підприємцям вони надають кошти на безвідсотковій основі, а в обмін отримують цінні папери, що підтверджують право на участь у бізнесі та розподілі прибутків. Здебільшого венчурні фонди не купують акції на вторинному ринку, а є фондами прямих інвестицій. Отже, венчурних інвесторів цікавить приріст ціни придбаних цінних паперів [14, 145].

Важливим напрямом формування стійкої конкурентоспроможності є розвиток промислових кластерів. Промислові кластери — мережа незалежних виробничих і сервісних фірм, технології та «ноу-хау», які пов'язують ринкові інституції споживачів, взаємодіють у межах єдиного ланцюга створення вартості [14, 146].

На наше переконання, комерціалізація майнових прав інтелектуальної власності належить до інноваційно-інтелектуальної сфери діяльності. Механізм комерціалізації майнових прав інтелектуальної власності є складним процесом щодо економічних вимог та його правового забезпечення. Головною метою в цьому процесі є отримання прибутку, тобто досягнення відповідної узгодженої комерціалізації з вимогами, які висуває правоздатність господарської діяльності з об'єктами права інтелектуальної власності — нематеріальними активами та

ПРАВО ТА ІННОВАЦІЇ

відповідної економічної результативності об'єктів права інтелектуальної власності в господарській діяльності, спрямованої на створення та реалізацію інноваційного продукту або інноваційної продукції. Механізм комерціалізації майнових прав інтелектуальної власності являє собою систему економічних і юридичних засобів перетворення прав на результати інтелектуальної діяльності на прибутковий товар шляхом його введення в цивільний оборот і отримання прибутку від його використання. На певних рівнях — комерціалізація майнових прав інтелектуальної власності на макрорівні — це складова національної інноваційної системи та, водночас, запорука забезпечення економічного розвитку країни. Комерціалізація майнових прав інтелектуальної власності на мікрорівні розглядається з чотирьох позицій: як інструмент упровадження результатів інноваційної діяльності; як умова досягнення комерційного ефекту; як послідовна зміна інноваційних етапів; як кінцевий етап процесу розроблення нового товару [16, 52–53].

Цільовою концепцією взаємодії в економіко-правовій моделі організаційно-функціональної структури інноваційно-інтелектуального середовища є спрямування її складових у напрямі отримання економічного результату на ринку інтелектуальної власності, інноваційних технологій та інноваційної продукції. Кожна складова ринку інновацій має свої особливості та призначення для досягнення економічного результату у вигляді доданої вартості (прибутку).

Додана вартість — це ринкова вартість інноваційної продукції виробника за вирахуванням витрат на ресурси, куплені в інших бізнесів (сировини, матеріалів і послуг). Вона включає в себе витрати компанії на зарплату свого персоналу, прибуток, амортизацію, ренту й оренду. Прибуток — це не тільки гроші, а й показник ефективності операційної діяльності компанії за певний період.

На наше переконання, *ринком інтелектуальної власності* — це ринок

об'єктів права та майнових прав інтелектуальної власності у вигляді патентів, ліцензій, «ноу-хау» та інших видів права інтелектуальної власності. Угоди на цьому ринку оформляються як передача виключних прав на ці об'єкти. Ринок виступає як сукупність форм і організації співробітництва людей, призначених для того, щоб звести з комерційною метою разом продавців та покупців, а також дати можливість першим продати, другим — купити товар. Тобто це місце добровільних угод, де продаж товарів відбувається лише в тому разі, якщо обидві сторони, продавець і покупець, знаходять компроміс, який проявляється в ціні. При цьому не слід забувати, що ринок — це сукупність соціально-економічних відносин [17, 65]. Ринок об'єктів права інтелектуальної власності формується в процесі їх комерціалізації та являє собою систему економічних взаємовідносин з приводу їх купівлі або продажу.

Ринок інноваційних технологій — це комерційна реалізація інноваційних технологій, що є елементом складної системи науково-технічного обміну (співпраці) та комунікації, яка здійснюється на умовах договірних відносин. Найбільш притаманним для ринку інноваційних технологій є комерційний трансфер неуречевлених технологій, який створює основу сучасних науково-технічних відносин. Основними формами **комерційного трансферу технологій** є продаж патентів; продаж ліцензій; продаж «ноу-хау»; лізинг; договори з приводу копірайт; франчайзинг; надання наукоємних послуг. Усі ці форми передбачають отримання прибутку від здійснення таких господарських операцій, що дає змогу стверджувати, що фактично вони є методами комерціалізації трансферу технологій [18, 62].

Ринок інноваційної продукції — це постачання конкретної виробленої інноваційної продукції в потрібне місце, у потрібний час з мінімальними витратами. Процес просування інноваційної продукції на ринок включає також її фі-

зичне переміщення від виробника до споживача, що визначає іншу мету просування — постачання конкретної виробленої продукції в потрібне місце в потрібний час з мінімальними витратами. Процес просування інноваційної продукції на ринок є сукупністю послідовних дій (етапів), що забезпечують перехід потенційної власності на неї (або права користування) з метою отримання економічної вигоди в майбутньому [19, 15–16]. Сучасною тенденцією організації процесу просування інноваційної продукції на ринок є пошук підприємствами вертикальних і горизонтальних інтеграційних зв'язків один з одним, що зумовлено дефіцитом власних фінансових коштів, здорожчанням позикових ресурсів, ускладненням залучення інвестицій, зниженням тривалості життєвого циклу інноваційної продукції, необхідністю комплексного використання різних методів просування та іншими факторами [20].

Висновки

1. *Інноваційно-інтелектуальне середовище* має змістове економіко-правове формування, націлене на створення, розроблення, із залученням людського інтелектуального капіталу, і впровадження майнових прав інтелектуальної власності та на цій основі здійснення трансформації у виробничій сфері об'єктів права інтелектуальної власності в інноваційну продукцію завдяки запровадженню активного менеджменту, який у процесі управління орієнтується не на фактичні витрати, а на справедливу вартість активів на цей момент часу.
2. Запропонована методологічно розроблена *економіко-правова модель*

організаційно-функціональної структури інноваційно-інтелектуального середовища розкриває зміст побудови складових моделі, які поєднуються у функціональні зв'язки, створюючи продуктивне поле напрямів процесу трансформації у виробничій сфері об'єктів права інтелектуальної власності в інноваційну продукцію з метою комерціалізації майнових прав інтелектуальної власності на ринку інтелектуальної власності, інноваційних технологій та інноваційної продукції з метою отримання доданої вартості (прибутку).

3. Важливою ознакою інноваційної інфраструктури нині є її органічне та організаційне поєднання з посередниками комерціалізації майнових прав інтелектуальної власності, які є каталізаторами трансформації об'єктів права інтелектуальної власності в інноваційну продукцію, що створює відповідний синергетичний організаційний виробничо-фінансовий ефект від цього поєднання, що є проявом активного менеджменту інноваційно-інтелектуальної сфери діяльності.
4. Комерціалізація майнових прав інтелектуальної власності належить до інноваційно-інтелектуальної сфери діяльності та являє собою систему економічних і юридичних засобів перетворення прав на результати інтелектуальної діяльності на прибутковий товар шляхом його введення в цивільний оборот і отримання прибутку від його використання. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Антонюк Л. Л. *Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізація [Текст] / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. Київ: КНЕУ, 2003. 394 с.*
2. Білик Р. С. *Особливості розвитку інноваційного середовища в Україні в умовах глобальної конкуренції. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «МЕ-*

- НЕДЖМЕНТ ІННОВАЦІЙ». 2015. Випуск 4. С. 27–35. URL: <file:///C:/Users/Alex/AppData/Local/Temp/57-52.pdf>.
3. Воронкова В. Г. Теоретичні засади управління інноваційним процесом в Україні. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vniulp/Ekonomika/2008_628/66.pdf.
 4. Зінов'єва І. С. Інтелектуальне середовище як сучасний напрям розвитку інформаційних систем. URL: https://www.researchgate.net/publication/330358403_Intelektualne_seredovise_ak_sucasnij_napram_rozvitku_informacijnih_sistem.
 5. Михайловська О. В. Географічна модель глобального технологічного та інноваційного середовища. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VCheti/2009_2/NV-2009-V2_34.pdf.
 6. Плотников А. П. Некоторые аспекты формирования благоприятной инновационной среды развития территории / А. П. Плотников, Е. С. Захарченко. *Инновационная деятельность*. 2011. № 1. С. 62–66.
 7. Інфраструктура — фактор прискорення інноваційного розвитку промисловості. *Економіка України*. 2007.
 8. Зрибнева І. П. Інноваційне середовище як необхідний інституціональний базис забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва на основі оціночних результатів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск 35. 2021. С. 95–100. URL: http://www.visnyk-ekonom.uzhnu.uz.ua/archive/35_2021ua/20.pdf.
 9. Бутнік-Сіверський О. Б. Розвиток інтелектуально-інноваційного середовища — джерело прориву трансферу технологій у сфері інтелектуальної власності. Секція 2 : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Охорона та захист інтелектуальної власності в інноваційній діяльності в умовах євроінтеграційних процесів». *Управління проектами. Ефективне використання результатів наукових*. URL: <http://dspace.uft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/31857/1/Technology%20transfer.pdf>.
 10. Camagni R. Introduction: from the local «milieu» to innovation through cooperation networks // In: Camagni R. *Innovation Networks: spatial perspectives*. London: Bedhaven Press, 1991. P. 1–9.
 11. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16 січня 2003 року. Редакція від 01.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
 12. Кузьмін О. Є., Шотік Т. М. Сутність та види інноваційної інфраструктури. *Національний університет «Львівська політехніка»*. 2008. С. 180–185. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2006/1/27.pdf>.
 13. Інноваційна інфраструктура. URL: <https://library.if.ua/book/4/466.html>.
 14. Жнакіна Е. Інноваційна інфраструктура як фактор активізації інноваційної діяльності. *Наука молода*. № 10. 2008. С. 141–148. URL: <http://dspace.wuni.edu.ua/bitstream/316497/27074/1/%D0%96%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B0.pdf>.
 15. Кузнецова А. Я. Фінансові механізми стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності: Л : ЛБІНБУ, 2004. 280 с.
 16. Бутнік-Сіверський О. Б. Економіко-правові проблеми становлення механізму комерціалізації інтелектуальної власності. Роль і значення інтелектуальної власності в інноваційному розвитку економіки: матеріали II-ї Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : Інститут інтелектуальної власності Національного університету «Одеська юридична академія» в м. Києві. 2010. С. 50–57.
 17. Ясюкевич О. А. Ринок промислової власності в Україні: аналіз сучасного стану та необхідність державного регулювання. *Інвестиції: практика та досвід*. № 19/2009. С. 64–68. URL: http://www.invest-plan.com.ua/pdf/19_2009/19.pdf.

18. Родіонова І. В. Основні форми та етапи здійснення трансфератехнологій промислових підприємств. Вісник Запорізького національного університету. № 3 (15). 2012. С. 59–63. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-3-2012/059-64.pdf>.
 19. Духновська Л. М. Процес просування інноваційної продукції на ринок / Л. М. Духновська, О. В. Саухіна. Вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. 2016. Випуск 11. С. 14–16. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/5.pdf>.
 20. Кравченко В. Методи формування джерел фінансування процесу просування інноваційної продукції на ринок / В. Кравченко Т. Кравченко. Фінанси, облік, банки. Донецьк : Норд Пресс, 2009. Вип. 1(15). С. 86–96.
1. Antoniuk L. L. *Innovatsii: teoriia, mekhanizm rozrobky ta komertsializatsiia* [Tekst] / L. L. Antoniuk, A. M. Poruchnyk, V. S. Savchuk. Kyiv: KNEU, 2003. 394 s.
 2. Bilyk R. S. *Osoblyvosti rozvytku innovatsiinoho seredovyshecha v Ukraini v umovakh hlobalnoi konkurentsii*. Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Serii «MENEZHMENT INNOVATsII». 2015. Vypusk 4. S. 27–35. URL: <file:///C:/Users/Alex/AppData/Local/Temp/57-52.pdf>.
 3. Voronkova V. H. *Teoretychni zasady upravlinnia innovatsiinym protsesom v Ukraini*. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vnulp/Ekonomika/2008_628/66.pdf.
 4. Zinovieva I. S. *Intelektualne seredovysheche yak suchasnyi napriam rozvytku informatyinykh system*. URL: https://www.researchgate.net/publication/330358403_Intelektualne_seredovise_ak_suchasnij_napriam_rozvytku_informacijnih_sistem.
 5. Mykhailovska O. V. *Neohrafichna model hlobalnoho tekhnolohichnoho ta innovatsiinoho seredovyshecha*. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VCheti/2009_2/NV-2009-V2_34.pdf.
 6. Plotnykov A. P. *Nekotorye aspekty formirovaniya blahopryiatnoi ynnovatsyonnoi sredy razvytyia terrytoryi* / A. P. Plotnykov, E. S. Zakharchenko. Ynnovatsyonnaia deiatelnost. 2011. № 1. S. 62–66.
 7. *Infrastruktura — faktor pryskorennia innovatsiinoho rozvytku promyslovosti*. Ekonomika Ukrainy. 2007.
 8. Zrybnieva I. P. *Innovatsiine seredovysheche yak neobkhidnyi instytutsionalnyi bazys zabezpechennia konkurentospromozhnosti subiektiv innovatsiinoho pidpriemnytstva na osnovi otsinochnykh rezul'tativ*. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta suitove hospodarstvo. Vypusk 35. 2021. S. 95–100. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/35_2021ua/20.pdf.
 9. Butnik-Siverskyi O. B. *Rozvytok intelektualno-innovatsiinoho seredovyshecha — dzherelo proryvu transferu tekhnolohii u sferi intelektualnoi vlasnosti*. Sektsiia 2 : materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii «Okhorona ta zakhyst intelektualnoi vlasnosti v innovatsiinii diialnosti v umovakh yevointehratsiinykh protsesiv». Upravlinnia proektamy. Efektyvne vykorystannia rezul'tativ naukovykh. URL: <http://dspace.uft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/31857/1/Technology%20transfer.pdf>.
 10. Camagni R. *Introduction: from the local «milieu» to innovation through cooperation networks* // In: Camagni R. *Innovation Networks: spatial perspectives*. London: Bedhaven Press, 1991. R. 1–9.
 11. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy № 435-IV vid 16 sichnia 2003 roku*. Redaktsiia vid 01.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
 12. Kuzmin O. Ye., Shotik T. M. *Cutnist na vydy innovatsiinoi infrastruktury*. Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika». 2008. S. 180–185. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2006/1/27.pdf>.
 13. *Innovatsiina infrastruktura*. URL: <https://library.if.ua/book/4/466.html>.

14. Zhnakina E. *Innovatsiina infrastruktura yak faktor aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti. Nauka moloda. № 10. 2008. S. 141–148. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27074/1/%D0%96%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B0.pdf>.*
15. Kuznietsova A. Ya. *Finansovi mekhanizmy stymuliuвання investytsiino-innovatsiinoi diialnosti: L : LBINBU, 2004. 280 s.*
16. Butnik-Siverskyi O. B. *Ekonomiko-pravovi problemy stanovlennia mekhanizmu komertsializatsii intelektualnoi vlasnosti. Rol i znachennia intelektualnoi vlasnosti v innovatsiinomu rozvytku ekonomiky: materialy II-yi Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Kyiv : Instytut intelektualnoi vlasnosti Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia» v m. Kyievi. 2010. C. 50–57.*
17. Yasiukevych O. A. *Rynok promyslovoi vlasnosti v Ukraini: analiz suchasnoho stanu ta neobkhdnist derzhavnogo rehuliuвання. Investytsii: praktyka ta dosvid. № 19/2009. S. 64–68. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2009/19.pdf.*
18. Rodionova I. V. *Osnovni formy ta etapy zdiisnennia transferatekhnologii promyslovykh pidpriemstv. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. № 3 (15). 2012. S. 59–63. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-3-2012/059-64.pdf>.*
19. Dukhnovska L. M. *Protses prosvannia innovatsiinoi produktsii na rynek / L. M. Dukhnovska, O. V. Saukhina. Visnyk Mykolaiivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. 2016. Vypusk 11. S. 14–16. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/5.pdf>.*
20. Kravchenko V. *Metody formuvannia dzherel finansuvannia protsesu prosvannia innovatsiinoi produktsii na rynek / V. Kravchenko T. Kravchenko. Finansy, oblik, banky. Donetsk : Nord Press, 2009. Vyp. 1(15). C. 86–96.*

Надійшла до редакції 24.09.2022 року

Butnik-Siverskyi O. Organizational and functional structure of the innovative and intellectual environment: concept and conception of interaction.

In the article, the author examines the meaning of the concept of «innovative and intellectual environment» and, from a methodological standpoint, the economic and legal model of the organizational and functional structure of the innovative and intellectual environment. This allows to disclose the content of the components of the model, which are combined into functional connections, creating a productive field of directions of the transformation process in the production sphere of objects of intellectual property rights into innovative products for the purpose of commercialization of intellectual property rights on the market of intellectual property, innovative technologies and innovative products to profit-making purposes. It is noted that in the economic and legal literature today, there is no single approach to understanding the essence of the concept and content of the «innovative and intellectual environment». The concept of «innovative environment» is presented in a much broader sense. From an economic and legal viewpoint, the use of the term «innovative and intellectual environment» is justified, where priority is given to innovation as the basis for the transformation of intellectual property rights in the production sphere of activity into an innovative product, and also as the basis for the use of innovative technologies. There are considered from a theoretical and organizational perspective the target content components of the model, that include: the formation of human intellectual capital, which includes subjects of intellectual property rights; creation and organization of innovative infrastructure as a production sphere of activity; organizational combination of innovative infrastructure with intermediaries for the commercialization of in-

lectual property rights, which are catalysts for the transformation of objects of intellectual property rights into innovative products; commercialization of intellectual property rights, which refers to the innovative and intellectual sphere of activity; purpose and functions of the market of intellectual property, the market of innovative technologies and the market of innovative products.

Keywords: innovative and intellectual environment, subjects of intellectual property rights, innovative infrastructure, commercialization of property rights, market functions